

practic

Guy Corneau, reputat psihanalist jungian de origine canadiană, format la Institutul de Psihologie „Carl Gustav Jung“ din Zürich, a renunțat la activitatea de cabinet și a dobândit faimă internațională datorită sutelor de conferințe organizate în toată lumea pe diverse teme, centrate pe dezvoltarea personală și pe progresul societății. Implicat puternic în tot ceea ce înseamnă valori, norme și relații sociale, el a fondat asociațiile RHQ – Réseau Hommes Québec și RFQ – Réseau Femmes Québec, după o formulă care acum e acceptată și în țări ca Franța, Belgia și Elveția. În perioada 1997–2006, înconjurat de o echipă de aproximativ 20 de artiști și terapeuți, a activat în cadrul organizației Productions Cœur.com, unde a pus bazele unui tip de ateliere și de seminare ce combină înțelegerea psihologică și exprimarea creativă.

Este, totodată, autor a cinci cărți, toate bestselleruri, și coautor a încă patru. La Editura Humanitas a mai fost tradusă și cartea *Tot ce e mai bun în tine* (2012).

GUY CORNEAU

Există iubiri fericite?

Psihologia relației de cuplu

Traducere din franceză de
Emanoil Marcu

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Părinților mei, pentru iubirea și generozitatea lor.

Surorilor mele, pentru prietenia lor.

Lui Marie-Ginette și fiecăreia dintre femeile care, fiindu-mi aproape în suferința sau în bucuria iubirii, au contribuit la a doua mea naștere.

Tovarășilor mei de drum de la Réseau Hommes Québec și de la celelalte rețele – belgiene, elvețiene și franceze.

Introducere

În țara iubirii a izbucnit războiul. Cum se face că în viețile noastre sunt atâtea conflicte, deși cu toții, bărbați și femei, căutăm fericirea? Cum se face că suntem în război tocmai cu cei pe care-i iubim mai mult? Folosește la ceva acest război? Cine l-a declarat? Ce câștig ne poate aduce? Și, mai ales, cum am putea să-i punem capăt?

La drept vorbind, toate războaiele, indiferent de pretextul invocat, sunt lupte pentru teritoriu. Războiul izbucnește când două țări își dispută suveranitatea asupra aceluiași teritoriu, când frontierele dintre două state independente au fost imprecis definite sau când, cu timpul, s-au șters. Acolo unde granițele au fost trasate bine și sunt respectate nu există nici neclaritate, nici conflict.

În contextul unei societăți în care definirea rolurilor și a limitelor este în plină schimbare, sarcina nu e ușoară. O asemenea stare de incertitudine favorizează extinderea conflictului pe toate fronturile. Și mai ales pe terenul familiei și al cuplului. Căci, îndrăznind să repunem în discuție rolurile prestabilite de societatea patriarhală, îndrăznind să ne întrebăm ce e un tată, o mamă, un bărbat, o femeie, un heterosexual, un homosexual, puteam fi siguri că un conflict deschis avea să atingă domeniul relațiilor afective dintre bărbați și femei.

Într-un fel, aveam absolută nevoie de acest război pentru a rupe cu dinamica perimate care ne hotărau viețile dinainte. Dar, în același timp, e clar că orice criză reprezintă un risc. La

chinezi, cuvântul *criză* are de altfel dublul sens de *ocazie* și de *pericol*. Criza oferă, ca să spun așa, o șansă periculoasă de a evolua. Pentru noi, asta ar însemna să profităm de deschidere pentru a crea o nouă intimitate între bărbați și femei; iar pericolul ar fi să ne uzăm în acuzații permanente schimbate între un sex și celălalt.

Fericirea rămâne să fie inventată

Când țin o conferință despre intimitate, încep adesea prin a întreba auditoriul dacă a cunoscut măcar un cuplu fericit. Majoritatea ridică mâna. Dacă merg până la trei cupluri, număr vreo zece mâini ridicate într-un grup de cinci sute de persoane. Pentru mai mult de cinci cupluri, nu mai văd mâini ridicate.

Surprinzătoare statistici! Sfârșești prin a te întreba dacă nu cumva cuplul e o himeră sau chiar o formă de masochism. Aproape toți încearcă, sperând să găsească în cuplu o fericire ce le scapă mereu. Ideea unei posibile fericiri în doi ne stârnește dorința, ne motivează, ne împinge înainte – dar putem spera s-o atingem vreodată? Înclin să cred, ca psihanalista Jan Bauer¹, că niciodată n-a existat o adevărată intimitate între bărbați și femei. A fost cel mult izbânda câtorva cupluri izolate. E o iluzie că fericirea s-ar găsi în urma noastră, în trecut, că generațiile precedente au reușit acolo unde noi eșuăm lamentabil. Nici vorbă! Fericirea cuplului, intimitatea între bărbat și femeie sunt înaintea noastră. Rămân să fie inventate. Noi nu scriem procesul-verbal al unui eșec, ci suntem pe cale să creăm ceva nou. Suntem în fața unei noi experiențe.

Cucerirea intimității

Acest text ar vrea să fie o meditație asupra provocării pe care o reprezintă, în pragul celui de-al treilea mileniu, intimitatea între bărbat și femeie. Încerc să anticipez dificultățile care urmează. Nu am intenția să ofer formula magică a fericirii conjugale. Nu numai că nu o posed, dar nici nu cred să existe vreuna. În loc să-mi dau osteneala să inventez sisteme care ar

ușura aventura, încerc să desprind sensul dificultăților. Intenția mea este să pun în evidență anumite condiționări pe care, cunoscându-le, sper să le putem depăși.

În chip de preambul, cartea situează criza ce zguduie cuplurile contemporane în contextul unei destabilizări a patriarhatului; vom lămuri apoi câteva noțiuni teoretice folosite în continuare, cum ar fi formarea eului și a complexelor parentale, prețuirea de sine etc.

În primele două părți ale cărții, vom analiza relațiile tată-fică și mamă-fiu pentru că ele condiționează direct dinamica dintre sexe. Într-adevăr, carențele trecutului explică în bună parte impasurile prezentului. În aceste capitole vom arăta cum neglijența tatălui duce la apariția «femeii care iubește prea mult», iar excesul de solitudine maternă duce la apariția «bărbatului care se teme să iubească». Tot aici vom vorbi despre conflictul interior pe care trebuie să și-l asume «fata cuminte» și «băiatul cuminte» în încercarea lor de a-și regăsi, ea – simțul inițiativei, el – capacitatea de a iubi.

În partea a treia, ajungem la relațiile de cuplu. Capitolul intitulat «Iubirea în impas» vorbește despre dificultățile cuplului atunci când acesta se împotmolește în repetiții. Aflăm de ce bărbații suferă de ceea ce, cu un strop de umor, putem numi «sindromul funiei de gât», iar femeile de «sindromul lasoului». Capitolul următor, «Iubirea în sărbătoare», vorbește despre actuala miză a intimității și încearcă să ofere soluții pentru ieșirea din criză. Se pun întrebări și se propun atitudini ce pot înlesni crearea unui cuplu viabil.

Cartea se încheie cu chestiunea «Intimității cu sine», căci noua miză în contextul contemporan îmi pare a fi următoarea: cum ar putea exista intimitate cu altul dacă nu există intimitate cu sine? Relația de cuplu pare să fie nu numai o generoasă ocazie de autocunoaștere, dar și o punte pentru comuniunea cu celălalt și cu natura.

În aceste pagini vorbesc mai ales despre cuplurile heterosexuale, dar îndrăznesc să sper că se vor regăsi în ele și cuplurile homosexuale, căci viața în doi prezintă uimitoare similarități,

indiferent de orientarea sexuală. De asemenea, axele clasice tată–fiică și mamă–fiu pe care le explorez sunt relative. E de la sine înțeles că în jocul iubirii partenera pe care și-o alege un bărbat nu seamănă întotdeauna cu mama sa, ci poate foarte bine să aibă trăsăturile caracteristice ale tatălui.

Gândirea psihologică nu e o dogmă. Nu pretind că posed adevărul absolut. Pentru mine, adevărul este ceea ce funcționează în realitatea unei vieți. Indienii *pueblo* se declarau fii și fiice ale soarelui, căruia îi consacrau un cult zilnic. Ei credeau că dacă și-ar neglija practicile religioase soarele ar refuza să răsară. Această credință dădea un sens existenței lor și le îngăduia să trăiască în strânsă comuniune cu natura. Dacă și-ar fi pierdut-o, s-ar fi îmbolnăvit. Era un adevăr psihologic adaptat realității lor, în contextul epocii, dar care astăzi n-ar mai funcționa. Orice om are nevoie de un asemenea principiu sau mit director pentru a da un sens vieții sale. Important nu e ca această idee sau viziune asupra lumii să fie obiectivă sau verificabilă, ci ca ea să genereze în fiecare zi entuziasmul necesar pentru a merge înainte pe drumul vieții.

Un asemenea adevăr caut, un adevăr psihologic care să ne permită să privim dinamica cuplurilor dintr-o perspectivă nouă, un adevăr care să confere un sens nou obstacolelor apărute în cale și care să ne dea pofta să trăim și să iubim mai departe. Folosiți așadar această carte ca pe un instrument de cercetare. Folosiți partea care vă privește, care trezește ecouri în voi, și lăsați restul deoparte.

Iubirea în război

Bărbat și femeie pe canapea

Ea. Abia s-a întors de la slujbă și s-a lungit pe canapeaua din salon, obosit dar fericit. S-a descălțat, iar acum cască și se întinde. În seara asta are multe de povestit. Continuă să vorbească

chiar și când pleci spre bucătărie, după pahare. Poartă cămașa care-ți place ție, de altfel tu i-ai ales-o. Îi dă un aer ștregăresc, îi îmblânzește cumva gravitatea lui obișnuită. Îți plac asemenea momente, când – și sub efectul oboselii – se lasă prins în jocul conversației. Ceea ce povestește nu-i prea interesant, dar cel puțin îți vorbește. Comunică...

El vorbește, iar tu te apropii de canapea. Îți vine să-l săruți, așa, fără motiv, ca să sărbătorești momentul. De data asta vei lua tu inițiativa mângâierilor în loc să aștepti, ca-ntotdeauna, s-o facă el (lucru de care, de altfel, se plânge amarnic). Te apropii așadar de canapea, lascivă și senzuală.

Te privește cu coada ochiului și îți surâde, ia paharele și le pune pe masă. La primul tău sărut răspunde cu o plăcere evidentă, dar, cu cât insiști, cu atât plăcerea se strică. Îi ghicești indispoziția. Îi simți crisparea din trup, un fel de refuz de a trece la fapte. Continuă să suradă, dar chipul i s-a împietrit. Nu mai vorbește și își ia paharul cu vin.

E clar, nu se simte în largul lui, iar tu nu mai pricepi nimic. Sau mai curând pricepi, dar ceea ce începi să înțelegi nu-ți place. Într-adevăr, când inițiativa îți aparține, lucrurile nu merg prea departe. Nu e momentul potrivit, niciodată nu e momentul. O să spună pesemne că-l doare capul! Ai zice că-i un băiețel care se teme de maică-sa. Dar tocmai asta e, tu nu ești maică-sa, nu ai nimic de-a face cu maică-sa. Nu mai ai decât o dorință: să-i returnezi scumpetea de fecior într-un pachet cu funduliță, cu o etichetă pe care să scrie: *Marfă stricată*.

EI. Ea s-a întors de la slujbă înaintea ta, iar mirosul ei umple deja toată casa. Mirosul ei și lumina soarelui, care la această oră a zilei inundă odăile. Te întreabă dacă vrei vin și tu îi răspunzi *de ce nu?* Îți place când te servește, când e bine dispusă și plină de atenție. În asemenea clipe te simți răsfățat, norocos și ți se pare că viața e frumoasă.

În timp ce ea se duce la bucătărie, îi spui tot felul de fleacuri ca s-o faci să râdă, știi că-i place să te audă vorbind. Vorbești,

și deodată ai chef să faci dragoste cu ea. A, ce bine-ar fi dacă ar face ea primul pas, dacă ar lua inițiativa, ceea ce nu se întâmplă aproape niciodată! Ai ronțai-o toată! Dar iat-o că vine, că ți se oferă, fantasmă devenită realitate. Totuși ceva nu merge... Înlocuirea cu care-și joacă rolul... Atâta pasiune te deranjează. Parcă însăși viața ei ar depinde de asta. Parcă nevoia ei de afecțiune ar fi atât de mare, încât nici un bărbat nu va putea s-o satisfacă vreodată.

Și-a pus paharul pe masă și se strânge la pieptul tău, sărutându-te. Acuma vrea să te audă că-i spui *te iubesc*. A, nu! O ia de la capăt. Tot timpul vrea să-i spui *te iubesc*. Ar trebui să înregistrezi o casetă, s-o asculte cât e ziua de lungă. Situația asta începe să te calce pe nervi. De unde-i vine această nevoie de afecțiune ca un hău, atât de adânc că nu îndrăznești să te apropii de teamă să nu te înghită? «N-am avut tătic!», îți răspunde ea de fiecare dată. Chiar așa! «N-am avut tătic!» De parcă tu ai fi avut...

După al patrulea sărut, îți iei din nou paharul. Speri că indispoziția ta va trece neobservată, dar, cu intuiția ei, slabe speranțe. Nu-ți rămâne decât să verși niște vin pe covor. Sau nu, mai bine mergi la baie, ca să ai puțin timp să-ți revii.

Ea. Poftim, iar o șterge! Numai că de data asta n-o să alergi după el. Te-ai săturat. Te-ai săturat de indiferența lui de bărbat. Te-ai săturat să fii o fată de treabă. Te-ai săturat să-i fii bucătăreasă și să-i satisfaci fanteziile în pat în schimbul unei afecțiuni ce nu mai vine. Te cuprinde furia, însă preferi să taci: ceea ce-ți vine să-i spui ți se pare prea grosolan, prea dur. Acum cinci minute voiai să-l săruți, acum vrei să-i trănțești în față tot ce-ți amărăște sufletul. Numai de-ar ieși odată din baie...

El. În baie, îți pare rău că nu te-ai stăpânit. În fond, s-a purtat așa ca să-ți facă plăcere. Dacă ai răspunde măcar o dată la inițiativa ei... Dacă i-ai dăruit afecțiunea pe care-o dorește... Ai pune capăt micului război pe care-l purtați de câteva zile. Te întorci în salon plin de bune intenții.

O regăsești distantă, rece, dură, ghemuită la celălalt capăt al canapelei. Bunele tale intenții s-au risipit pe loc. «Dacă vrea război, o să aibă război», te gândești. N-o să te lași dus de nas! De altfel, ai sentimentul că, după ce-a început să meargă la ședințe de psihoterapie și să se afirme, problemele n-au făcut decât să se agraveze. Nu mai cedează deloc.

Când ea își începe una din veșnicele tirade despre cuplu și despre iubire, sângele ți se urcă la cap. Bei o înghițitură de vin ca să te liniștești, dar vinul are gust de oțet. Oțet, bineînțeles, oțet! Într-o străfulgerare, ai înțeles esențialul. Femeia asta e o acritură! Tot ce atinge ea are gust de oțet. Încă o seară stricată. Mai ai o singură dorință: să pleci. Vrei s-o întrerupi ca să i-o spui, dar ea îți ia vorba din gură: «Știi că iar vrei să pleci. Mă crezi sonată sau ce, îți stau în cale?... Chiar îți închipui că altele sunt mai breze ca mine? Crezi c-o să găsești femeia ideală? Dar tu te-ai uitat cum arăți?»

Povara unui vis

Gata, a început din nou! Ploaia de reproșuri și acuzații s-a pornit iarăși. Tonul va urca. Urmează uși trântite, plecări și reveniri, strigăte, lacrimi, amărăciune de amândouă părțile, regrete, un sărut timid și, cu puțin noroc, totul se termină în pat. Iar peste câteva zile o luați de la capăt.

Știu, credeți că asemenea lucruri vi se întâmplă doar vouă... Regret că vă dezamăgesc, dar li se-ntâmplă tuturor. Sigur, puteți aduce o notă personală. Uneori în scenă sunt doi bărbați, alteleori două femei. Adesea, cea care-și respinge partenerul este ea. Câteodată, se ajunge până la bătaie... Însă în general scenariul nu variază prea mult, astfel încât uneori ai impresia că relațiile de cuplu ale ființelor umane urmează un program prestabilit.

Ea spune că e pregătită și caută un bărbat capabil să se angajeze din tot sufletul. Vrea să primească de la *El* ceea ce tăticol n-a putut să-i dea. Pe el însă, povara unei asemenea pretenții

Cuprins

Introducere	7
Iubirea în război	10
Te naști bărbat sau femeie	19
Noțiunea de identitate	20
Iubirea de sine	28
Identitate și diferență sexuală	34
Animus și anima	39
Triunghi familial sau triunghi infernal?	45
Tați și fiice: iubirea în tăcere	51
Tatăl tăcut	52
Femeia rănită	56
Mama și fiica	69
Vindecarea de tată	74
Mamă și fiu: cuplul imposibil	85
Cuplul mamă–fiu	86
Zestrea și datoria	106
Culpabilitatea	116
Reflecții asupra rolului mamei	127
Iubirea în suferință	139
<i>Ea și El</i> la ananghie	140
Teama de angajare	146
Nevoia de romantism	156
Războiul sexelor	162
Iubirea în sărbătoare	169
Opera iubirii	170
Contractul de căsătorie psihologic	181
Intimitatea cu sine	187
Intimitatea reușită începe cu sine	188
Încheiere: Iubirea nu e o relație, ci o stare	200
Bibliografie	202
Note	205